

СУЧАСНЕ ЖИТТЯ УГОРЦІВ ЗАКАРПАТТЯ

Угорці компактно проживають у низинній зоні Закарпаття і становлять 67% населення Берегівського, 35 - Ужгородського, 25 - Виноградівського, 12 - Мукачівського районів. Незначна частина їх мешкає в Хустському, Тячівському й інших районах. Основна маса закарпатських угорців проживає у селах. Серед них переважають жінки. Більшість угорського населення (міського і сільського, чоловічого і жіночого) зайнята в різних галузях народного господарства, високим є його освітньо-культурний рівень. 95,4% угорців вважають рідною мову своєї національності, 3,4% - українську, 1% - російську та 0,2% - іншу мову.

Більшість угорців Закарпаття назавжди поєднали свою долю з Україною. Це підтвердили вони й на референдумі 1 грудня 1991 р., проголосувавши за незалежність України і самоврядне Закарпаття у її складі. Водночас частина їх прагне мати своє автономне національно-державне утворення (округ). За це активно виступають, зокрема, активісти Товариства угорської культури, що об'єднує в своїх лавах 30 тис. чол.

В області діє понад 50 шкіл з угорською мовою викладання. В Ужгородському держуніверситеті, який відзначив своє 50-річчя, працює угорське відділення, а в ряді спеціальних навчальних закладів - угорські групи. Практикується цільове направлення здібної угорської молоді на навчання до вузів Києва, Львова й інших міст України. У столичному Інституті культури навчалася група юнаків і дівчат, яка сформувала кістяк створеного в Береговому професійного угорського театру. З року в рік збільшується кількість кадрів для Закарпаття, що готуються у вузах Угорщини. У свою чергу, в Береговому відкрито філію Ніредьгазького педінституту. Задоволенню національних потреб угорців у галузі культури сприяють ансамбль обласної філармонії "Угорські мелодії", Берегівський театр, 640 колективів художньої самодіяльності. Традиційними на Закарпатті стали фестивалі "Народні джерела", свята "Дружба", Дні угорської культури, які щороку проходять у різних містах і селах і збирають тисячі учасників з усієї області, а також гостей з Угорщини. В культосвітніх закладах регулярно влаштовуються тематичні вечори, концерти, виставки живопису та творів прикладного мистецтва. Для угорців видаються 2 обласні ("Карпати Ігос со" і "Карпатолю") та дублюються три районні газети, друкується журнал "Тарогото" ("Кларнет") Товариства угорської культури. У видавництві "Карпати" працює редакція угорської літератури. Крім книг, вона випускає літературно-публіцистичний альманах "Свдюрук" ("Річні кільця"), "Календаріум", інші тематичні видання. Протягом п'ятдесяти років в Ужгороді діє редакція підручників для шкіл з угорською мовою навчання. Для кращого інформування населення обласне телерадіооб'єднання збільшило кількість тижневих передач угорською мовою з 7 до 15.

Релігійні потреби віруючі задовольняють у 90 реформатських та 59 римсько-католицьких громадах, що мають, як правило, просторі культові споруди, кадри священнослужителів.

Угорці Закарпаття підтримують різнобічні контакти зі своїми братами в Угорщині. Для цього додатково (крім Чопа) обладнано пункти спрощеного переходу українсько-угорського кордону в селі Лужанка та селищі Вілок.

Кризові явища, що в кінці 1980 - на початку 90-х рр. охопили різні сфери суспільного життя всіх східноєвропейських країн, природно, не обминули і угорців Закарпаття. Погіршилися матеріальні умови їх життя. Значні зміни відбувалися у ціннісних орієнтаціях. Та, як свідчать соціологи, ця категорія населення регіону в порівнянні з іншими легше переборює труднощі на шляху переходу до ринкової економіки.

Таким чином, угорці нашої молоді держави живуть повноцінно, змістовно і в нелегких умовах суспільної кризи залишаються оптимістами. Це не означає, що вони не мають труднощів і проблем. Даються взнаки негативні наслідки недалекого минулого, коли угорці зазнали переслідувань і кривд. Приміром, протягом повоєнних років у місцях їх компактного і переважаючого проживання, за винятком Берегового, не було створено

жодного великого підприємства. Це посилювало аграрний характер угорських районів, загострювало проблему зайнятості населення. Деякі колгоспи створювали підсобні підприємства й цехи, але це серйозно не вплинуло на загальну тенденцію - явну чи латентну економічну дискримінацію. Матеріально-технічне й кадрове забезпечення угорських шкіл, особливо сільських, є значно гіршим, ніж українських. У ряді державних установ (суд, прокуратура, органи МВС тощо) недостатньо працівників, які володіють угорською мовою.

Останнім часом вживаються заходи, щоб задовольнити потреби цієї національної меншини. У Береговому існує лікарня, повертаються історичні назви ряду населених пунктів, з урахуванням традицій перейменовано багато вулиць і площ, увічнена пам'ять видатних діячів угорської культури, розширюється підготовка фахівців, зв'язки з прабатьківщиною, а також групами угорців, які живуть і працюють у Львові, Києві, Одесі та інших містах України. Проте через брак коштів, кадрів та з інших причин деякі проблеми суспільного життя угорців розв'язуються незадовільно. Тому останнім часом зростає еміграція (за рік до Угорщини від'їжджає 500 - 550 чел.). Передусім це молоді фахівці.

Однак переважна більшість угорців Закарпаття не збирається залишати цей край. Вони готові разом з іншими етнічними спільнотами сприяти розбудові Української держави. Специфічні національні інтереси угорців і надалі вирішуватимуться цивілізовано, на основі міждержавних угод. Цьому активно сприяє діяльність українсько-угорської міжурядової комісії, в роботі якої беруть активну участь і представники Закарпаття.